PAZUZU AND LAMATSHTU – THE DEMONIC COUPLE IN THE BABYLONIAN MITOLOGY

Petru Adrian Danciu

PhD Student,"1 Decembrie 1918" University, Alba-Iulia

Abstract: In this article I wish to recover the history of a forbidden relationship in the world of the gods, whose unhappy ending affects the religious Mesopotamian area. The demonic couple Pazuzu – Lamatshtu projects at the cosmic level the terrestrial crisis of the riche but sterile woman, a crisis which descends back on the humanity to explaining, from the demonology perspective, the disease and the premature death of the children and of the pregnant woman.

Key word: Pazuzu, Lamasthu, demonology, exorcism, demon.

Plecând de la ceea ce s-a păstrat și tradus din corpus-ul cândva extrem de bogat al demonologiei asiro-babiloniene, observăm că se acordă o deosebită atenție instinctului de prezervare a vieții spirituale în corporalitate, cea din urmă nefiind altceva decât efectul final al manifestării celei dintâi. Asupra ambelor categorii acționau permanent, direct sau indirect, ființe spirituale, care, printr-un comportament preferențial sau impus, înfăptuiau binele sau răul.

Fenomenul magic se naște plecând de la simpla constatare a unor efecte inexplicabile cărora li se va căuta o *cauză*. Ea va „materializa" în câmpul imaginarului, încadrându-se astfel în logica deja acceptată a spiritualității personale sau de grup. Pentru inițierea contactului cu *cauza* și menținerea unei relații constante era evidentă impunerea unei metode de cercetare, care urma să clarifice relaţiile dintre sacru și profan. Pe verticala axei (zeu – om – demon; demon – om – zeu) din sacru şi pe orizontala ei (om – zeu – demon; om – demon – zeu) în profan. Prin intermediul desenului, a scrierii și a cuvântului rostit se inițiază, se menține și se rupe contactul dintre profan și sacru. Magia trebuie că a fost știința ce a adunat toată această experiență, tratată la fel de serios, excesiv chiar, precum știința actuală, profană. Ca o necesitate socială, din procesele magice se dezvoltă cultul. El este activ sub o formulă diluată a magiei, fapt dedus din prea multele clase sacerdotale. Totuși, urmând principiul magic al *legării numelui*, ritul religios își propune să *instituționalizeze sacrul* conectând nominal regalitatea terestră la zeitatea celestă. Manipulând forța vitală a zeilor, identică cu numele acestora, ei pot fi prinși în trupurile idolilor sau între zidurile cetății. Știința captării sacrului își are totuși riscurile ei. Orice eroare cultică sau sacro-comportamentală (morală) era pasibilă de pedeapsă. Aceste ființe puternice pot pedepsi personal sau prin intermediul demonilor, creaturi spirituale sau materiale, care, în unele situații, și-au pierdut rangul inițial, înțeles de noi ca „nume" sau atribute divine, supraviețuind procesului de asimilare al marilor zei. Pentru ei nu există un cult religios. Supraviețuirea le este oferită de amintirea lor în cadrul exorcismelor, ori a practicilor magice. Demonii sunt cei care introduc noțiunea de *celălalt* în spiritualitate. Abandonați, lor nu le rămâne altceva de făcut decât să imite pe dos, lumea zeilor. Îi găsim grupați în clase, pe diferite domenii de activitate, acționând distructiv asupra a ceea ce mai înainte erau îndrituiți să repare. Cert este că, prin degradarea numelui, originea este fie ignorată, fie uitată, stare ce naște monstruozitatea. De aici, reprezentările grafice care încearcă să surprindă degradarea.

BDD-A25696 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:00 UTC)

Ei pot fi „polarizanți” (masculini şi feminini) sau „duali” (buni sau răi) în comportamentul lor față de zeii superiori sau față de om. Nu există legi morale pe care să le urmeze, motiv pentru care noțiunea de dreptate le este străină. La fel ca zeii, dar parcă mai apropiaţi (în sensul interacțiunii) de oameni, demonii îi ajută să treacă peste anumite probleme ale vieţii, mai cu seamă atunci când li se aduce jertfă, act tolerat de cult. Aceeași demoni îi vor ucide fără pic de remuşcare însă, dacă, spre exemplu, sunt conjurați în acest sens de către alți actanți umani.

Pe de altă parte, ruperea relaţiei cultice echivalentă cu uitarea marilor zei și era primită ca ofensă și tratată cu represalii, apariţia bolii fiind una dintre pedepsele divine, duse la îndeplinire de cele mai multe ori de către demoni. Se pare că, indiferent de consecințe, oamenii îşi pot permite luxul de a-i uita pe zei, dar nu şi invers. Aceasta pentru că, deși pare banal, existența efectivă a zeilor e condiționată de logosul uman, de simpla pomenire (afirmare) a numelor lor, care le menține vie amintirea și de aici rostul cultului. Din această perspectivă ne este ușor a înțelege reacția tuturor sistemelor idolatre împotriva monoteismului „ateu”, un veritabil *ucigaș de zei*. Pentru a nu fi uitaţi, zeii aveau nevoie de „contracte”, sau așa-zise declarații cultice, prin care se afirma realitatea asumată uman a existenței lor. Nu suntem străini nici astăzi de astfel de experiențe, căci în magie avem „pactul cu diavolul”, la fel cum în creștinism îl avem pe cel cu Dumnezeu, *afirmat treimic* în „Crezul” niceo-constantinopolitan. Pe astfel de declarații se susțin miturile, teologiile și dogmele.

Dacă zeii păzeau cetatea, din templele lor sacre, demonii, respinși din cercul magic al hotarului sau al zidurilor cetății, erau aleşi să păzească morminte sau locuri unde erau depozitate valori. Aceste spații pustii erau de altfel considerate locuința lor de drept. În afara exorcismului, legarea lor de aceste locuri se făcea prin „sigilii magice”, ei fiind condamnați la o pază veşnică sau temporară, până la eliberarea lor definitivă survenită ca un act accidental sau voit.

Sigiliul magic este un sistem ce poate fi descris în linii mari ca o formulă „cheie” de putere (formată din nume și grupuri de sunete cunoscute sau nu) ce încadrează textual o imagine, ori este cuprinsă în aceasta și care se găsește la intrarea într-un spațiu păzit de ființa reprezentată și/sau amintită pe sigiliu. Sigiliul se aplică și asupra obiectelor tip „container” în care se crede că sunt închise astfel de ființe, spargerea recipientelor echivalând cu eliberarea demonului[1]. Rolul „sigiliilor magice” era şi acela de a preveni, prin ameninţări şi blesteme, pericolul la care se expune oricine ar fi trecut „pragul”, violând graniţa subţire, dar trainică, ce păstra în echilibru delimitarea dintre două lumi. Unele praguri nu trebuia să fie trecute niciodată. Astfel, pentru paza mormintelor se aplică sigilii, care nu au prevăzute formule de „desfacere”, aceasta pentru că somnul mortului, la fel ca al divinității, nu trebuia deranjat.

Nu doar zeii pot vindeca bolile, ci și anumiți demonii. Pentru întreg arealul semit este valabil conceptul demonologic conform căruia boala și demonul sunt identici. Degradarea sănătății apare atunci când demonul se cuibărește în om, consumându-i vitalitatea din interior. Evident, ei vor alege de cele mai multe ori organele generatoare ale acestei vitalități. Existau însă demoni care, cu toate că făceau rău în alte sfere ale vieții umane, erau chemaţi să vindece pe cei suferinzi. Era absolut obligatoriu ca demonul ce aduce vindecarea să fie mai puternic

[1] Cf. *Zaharia*, 5, 8, verset excelent comentat de pr. dr. Teodor Baba, în teza sa de doctorat *Profetul Zaharia. Personalitatea şi opera. Valoarea teologică a mesajului său profetic,* Arad, Editura Universității „Aurel Vlaicu”, 2008, pp. 100-103. Teoriile cu privire la prinderea demonilor în obiecte și spații sunt numeroase. Ele au dat naștere conceptelor de „obiecte blestemate” sau „case/locuri bântuite”, fenomenului poltergeist, acesta din urmă fiind cea mai întâlnită formă de manifestare. Patrologia recunoaște deșertul nu doar drept locuința trăitorilor sfinţi, ci şi a demonilor. Patericul şi în general viețile sfinţilor sunt dovada clară că războiul nevăzut este purtat nu numai pentru propriul suflet sau pentru semeni, ci şi pentru întreaga natură înconjurătoare. Mai mult decât atât, sunt relatate situaţii în care unele cetăți sunt păzite de un singur demon, pe când în jurul unui singur anahoret roiesc legiuni, neputând să îl stăpânească.

BDD-A25696 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:00 UTC)

decât cel care o produce[2]. Cu alte cuvinte, evocarea nu era un accident. Trebuia cunoscută istoria relațiilor dintre cei doi demoni, pentru ca finalitatea actului să nu se transforme într-o catastrofă. Dacă cele două spirite erau certate sau chiar în război, conflictul trebuia folosit în speranța vindecării. Într-o astfel de situaţie se află cuplul demonic Pazuzu – Lamashtu, nu știm dacă cel mai vechi, dar, cu siguranță, cel mai cunoscut din istoria demonologiei.

1 . Boala, prezenţă a demonilor

Stările conflictuale nu apar pe orizontala terestră din întâlnirea sacrului cu profanul. Ele își au început chiar în realitatea sacră a ființelor spirituale care locuiesc în aerul ce desparte Cerul de pământ. Ba mai mult, lupta nu se dă între zei și demoni, așa cum ne-au obișnuit textele mitologice, ci chiar între demoni. Chiar relațiile de familie dintre ei sunt afectate. În acest context, îl găsim pe Pazuzu, un demon deosebit de violent, ce se vede obligat să o alunge în infern pe Lamashtu, soţia sa, extrem de virulentă în atacurile (boală) îndreptate împotriva nou-născuților. Sigur, boala era considerată cea mai perfidă formă de posesiune, corpul bolnavului transformându-se în mormânt al sufletului de îndată ce a devenit locuință a demonului[3]. În sine, boala revela, cel puțin în parte, atributele demonului. Acest aspect „ne este cunoscut din nenumăratele tratate de medicină asiro-babiloniene care au ajuns până în zilele noastre, ... păstrate în biblioteca de la Ninive”[4]. Medicul babilonian, o îmbinare între vraci și exorcist, examina pacientul pentru a stabili caracterul bolii, determinând în același timp „ce demon a pătruns în corpul bolnavului, în vederea prescrierii unui tratament corespunzător”[5]. Astfel, după simptome, spiritul era recunoscut, fiindu-i identificat numele sau specia, ca mai apoi să fie exorcizat (cf. *Marcu,* 9, 14-29). Boala era asociată mai degrabă sărăciei decât păcatului (comp. cu *Iov*), bogăţia indicând semnul protecţiei divine. Teoria va fi desfiinţată mai târziu de pericopa evanghelică a săracului Lazăr și a bogatului nemilostiv. (*Luca,* 16, 19-31)[6]. Creștinismul, mai împăciuitor, nu demonizează bogăția, ci reaua ei orientare spre lauda lumească, în detrimentul actelor de caritate, trecându-se cu vederea că și prea multă caritate poate îmbogăți.

Întorcându-ne la demonologia bolii, vom spune că avem de-a face cu două tipuri de contaminare. Prima este contaminarea *indirectă*, atunci când boala se propagă prin mișcarea dezordonată a elementelor naturii (vânturi, ploi), care ating alimentele și sursele de apă potabilă. Nu este de mirare de ce furtunile deosebit de violente iscate aproape din senin sau vânturile extreme erau privite ca manifestări fizice ale prezenţei demonice. Cu toate că este o altă discuție, vom aminti că în cadrul aceleiași secțiuni sunt incluse și vrăjile ce se fac asupra obiectelor ce urmează a fi atinse de victime. Contaminarea *directă* se petrece atunci când, pur şi simplu, prin acțiunea directă și violentă, demonul provoacă febra[7] sau umple extrem de rapid trupul de lepră

[2] În cazul unui eşec putea suferi atât bolnavul, căruia în starea de pe urmă i-ar fi fost mai rău decât în cea dintâi, precum şi magul care a trimis „medicamentul”, acesta întorcându-se împotriva lui cu bătăi, posesiune şi chiar moarte.

[3] Cf. Silviu Tatu, *Profetismul israelit în documentele biblice. Între fals şi autentic*, Ediţia a II-a revizuită, Oradea, Editura Casa Cărţii, 2008, pp. 160-161.

[4] L. Lipin, A. Belov, *Cărţile de lut*, Sub îngrijirea ştiinţifică, cu o prefaţă de V.V. Struve, București, Editura Ştiinţifică, 1960, p. 343.

[5] Idem, *op. cit.,* p. 338. Medicina magică va fi asociată treptat activităţilor preoţeşti. Situaţia o întâlnim şi în lumea iudaică, unde leviţii, specializaţi în recunoaşterea bolilor (mai ales a leprei), interziceau pătrunderea bolnavilor în comunitate până în momentul când semnele bolii au dispărut.

[6] Deosebită este interpretarea cf. Sfântul Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Sfânta Evanghelie de la Luca,* traducere din limba franceză de diacon Gheorghe Băbuţ. Editura Mănăstirii „Portăriţa”, 1998, pp. 225-228.

[7] O posibilă explicaţie a fenomenelor de combustie spontană şi-ar putea avea originea în aceste acţiuni de „îmbrăcare” a corpului uman cu unul eteric, demonic. În acest sens, multe aspecte legate de fenomenul combustiei spontane au fost bine lămurite de Jenny Randles şi Peter Hough în *Combustia spontană,* traducere de Daniela Darie-Truţa, Târgovişte, Editura Domino, 1997.

BDD-A25696 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:00 UTC)

(cf. *Iov,* 2,7)[8]. La fel, în lumea semită dar și în creștinism, pandemia era sinonimă cu moartea și eliberarea duhurilor necurate (cf. *Apocalipsa*, 6, 8). Ca spații periculoase, deșertul măturat de vânturi era considerat locuința demonilor. Vânturile erau considerate de babilonieni drept principala sursă de răspândire a maladiilor infecţioase[9]. Din acest motiv le-au botezat cu nume care răspândeau groaza[10]. Evident că, treptat, „atribuind demonilor anumite boli, medicii babilonieni ofereau, într-o serie de cazuri, şi explicaţia logică cauzelor care au declanşat maladia”[11].

Alături de medicamente şi prescripţii medicale (igienă), oamenii apelau la amulete, incantaţii şi mantică. Preoţii-medici confecţionau din lut, ceară, aluat, ori ciopleau din lemn sau lucrau în metal[12] chipuri ale demonilor, pe care le distrugeau (ardeau sau loveau mutilându-le), în cadrul unor ceremonii magice, având credinţa sinceră că prin aceste metode bolnavii se eliberau de duhurile care îi posedau. Multe din formulele de exorcizare s-au păstrat până în zilele noastre. Anumite aspecte legate de formularea textelor pot fi recunoscute şi în riturile recente de exorcizare[13] ale diferitelor religii monoteiste, precum și în practica magiei populare[14].

Înainte de a lua în discuţie cei doi demoni, Pazuzu şi Lamashtu, trebuie să încercăm un răspuns la o întrebare simplă. De ce un demon luptă împotriva altui demon alungându-l? Apoi, o altă problemă este cea ridicată de textele care vorbesc despre cei doi demoni ca despre „un cuplu”. Pazuzu este prezent ca demon masculin şi soţ al demonului-femelă, Lamashtu. Astfel de relaţii şi denumiri de orientare sexuală nu le vom întâlni în lucrările de dogmatică creștină, la capitolele despre crearea şi căderea îngerilor[15], la fel cum, în chip explicit, nu avem cunoştinţă de existenţa lor nici în lucrările sfinţilor părinţi[16]. Conflictul între Pazuzu și Lamashtu ține de relația de familie, o stare „naturală”, de altfel întâlnită în lumea zeilor și a oamenilor. Deci, nu

[8] Teoria, conform căreia demonii sunt cei care cauzează bolile, se regăseşte la toate populaţiile semite. Va fi împrumutată şi de creştinism, care nuanţează aspectul păcatului în producerea bolii (Sfântului Chiril al Alexandriei în acest sens, *Comentar...,* p. 188 (*Luca*, 13, 11).

[9] Chiar şi evreii au preluat această dogmă demonologică, mai degrabă de la babilonieni decât de la egipteni. Dovada în acest sens este „textul primului Iov” descoperit în Sumer (cf. Samuel Noah Kramer, *Istoria începe la Sumer, t*raducere de Cornel Sabin, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1962, pp. 284-289) şi îmbogăţit mai apoi de teologia iudaică, în care vântul (Satana) lăsat fiind de YHWH dărâmă peste copiii lui Iov casa în care aceştia locuiau (*Iov*, 1, 19).

[10] Oarecum ironică este situaţia actuală în care, o dată cu înţelegerea mişcărilor atmosferice, dăm uraganului sau ciclonului nume golite de pericol, ca Daniel sau Katrina, cu toate că, la urma urmelor, şi în trecut şi acum ele aduc moartea. Dezvoltarea ştiinţei a produs o îmblânzire doar a apelativelor prin care numim un pericol iminent, nereuşind însă să-l înlăture sau măcar să-l diminueze. Un nume care să indice pericolul îl determină pe om să îşi părăsească locuinţa pentru a se proteja, mai degrabă decât unul comun, blând chiar, care nu reuşeşte nici pe departe să trezească în populaţie instinctul de conservare.

[11] A. Lipin, *ibidem,* p. 342. Mai jos, autorul oferă un exemplu arătând cum „icterul, care provoacă, aşa cum spune un text antic, „îngălbenirea trupului omenesc, îngălbenirea şi înnegrirea obrazului, că până şi rădăcinile limbii se îngălbenesc”, era considerat că apare în urma pătrunderii demonului Ahazu în organism” (*Ibidem*).

[12] De cele mai multe ori din cupru, un simulacru al materialului divin, aurul, închinat doar zeilor.

[13] Foarte interesant este că formula „hilka, beşa”, descoperită în incantaţiile asiro-babiloniene, aveau înţelesul de „dispăreţi”, „ruşinaţi-vă”, adică forma latină a cuvântului „exorcismus” (*ibidem,* p. 353).

[14] Apar formulări ca: „Fiţi blestemate (bolilor) în numele cerului”, „Duh al Cerului, blesteam-o!”, „Răutatea voastră să plece ca fumul spre cer” etc. (*ibidem,* p. 352).

[15] Pentru a argumenta acest aspect, este suficient să spunem că doar citindu-l cu atenţie pe pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae (*Teologia dogmatică ortodoxă,* vol. I, Ediția a II-a, Bucureşti, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1996, capitolul „Crearea lumii nevăzute. Lumea duhurilor netrupeşti”, pp. 287-319), nu am găsit nici o referire cu privire la sexualitatea îngerilor sau a demonilor, fapt care ne face să credem că atât ortodoxia cât și catolicismul au considerat nesemnificativă această chestiune, ea fiind în cel mai bun caz o închipuire pe care demonii o proiectează asupra minților ereticilor și a vrăjitoarelor.

[16] Prioritate în acest sens au avut patericele, precum şi scrierile Părinţilor şi ale scriitorilor bisericeşti din primele veacuri creştine (secolele I-IV). Pe de altă parte, chiar dacă diavolii se arată părinţilor în chip de femeie, aceştia nu-i numesc niciodată demoni-„femei”. Puterea harică le descoperă părinţilor pustiului că aceste arătări feminine sunt diavoli nu după fire, ci după închipuire (arătare, materializare).

BDD-A25696 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:00 UTC)

există un conflict *ontologic*, în acest sens evangheliile având dreptate (*Matei,* 12, 24-28). Pe de altă parte, lupta dintre sexe este identică cu lupta pentru putere. Cu toate că nu avem cunoștință de ierarhia demonică babiloniană, nu înseamnă că ea nu exista. Dacă ar fi să dăm crezare speculațiilor demonologiei creștine, diavolii păstrează o ierarhie asemănătoare cu aceea pe care au avut-o în rai[17], bazată pe aceeași lege a slujirii, cel slab supunându-se celui puternic. Cei din grade identice se consideră „înrudiți" unii cu ceilalți și de aici dreptul de a forma un cuplu, la fel ca și în cazul marilor zei. Ascendentul lui Pazuzu stă în masculinitate, în victoria cultelor patriarhale asupra matriarhatului. Pe de altă parte, multe dintre zeitățile „mamă" ale triburilor cucerite, cum este și cazul lui Lilith, pierd lupta pentru un loc în panteonul divin. Exilate și fără cult public, ele se transformă în demoni, supraviețuind mitic ca soții, în relație cu personaje umane legendare (relația: Adam – Lilith) sau cu demoni masculini. Aproape întreaga situație este o proiecție a socialului profan asupra spiritualității semite, în care femeia rămasă singură nu trebuia abandonată, doar dacă era stearpă sau rea. Probabil din această categorie făcea parte Lamasthu, exilată în cele din urmă în iad de un soț exasperat.

Nici un demon nu slujește de bună voie, cu atât mai puțin Pazuzu, care se vede obligat să se manifeste după ce numele îi este evocat alături de al altor zeități mult mai puternice. Punerea unui nume minor alături de un altul major face ca, prin citire, primul să intre în sfera de influență a celui din urmă. Magnetismul acesta mai poartă și numele de *legătură*. Astfel, Pazuzu este conjurat să apară. De altfel, acesta este unul dintre principiile neschimbate ale magiei ceremoniale, fiind regăsit în toate grimoarele care au supraviețuit timpului[18].

Contrar părerilor de mai târziu ale Sfinților Părinți, babilonienii credeau că spiritele, indiferent de calitatea spiritualității lor, sunt „bărbați" și „femei" după *fire* și nu după *închipuire*. Nu ar fi găsit nici un sens cu finalitate spirituală într-o astfel de prefăcătorie, cu atât mai mult cu cât, toate câte au fost create nu sunt altceva decât „oglinda" celor celeste, a marilor zeități-cuplu creatoare. Dacă din uniunea cuplurilor divine se pot naște fii, miturile o atestă, iar la rândul lor, oamenii și animalele, cu mult inferioare, fac același lucru pe pământ, de ce nu ar fi capabili și demonii să procreeze între ei? Mai mult decât atât, uneori fiind atrase de frumusețea corpurilor umane sau animale, aceste ființe spirituale, indiferent de statut, „le ating", producând „conceperi supranaturale". Relația de cuplu nu exclude deci libertăți extraconjugale, ele dând viață teoriilor despre demonii *sucubi* și *incubi*. În acest sens, mitologia antică este bogată în exemple, de care nici creștinismul nu este departe. Nu vom insista însă asupra lor, ci vom afirma doar că ele aparțin unui fond religios primar. El a inspirat credința în uniunea sexuală a îngerilor cu fiicele oamenilor (*Facere*, 6), despre care se vorbește pe larg în apocrifele lui Enoch[19]. Dacă demonii masculini erau asociați artei războiului, o competiție în care cel mai bun învinge, demonii feminini anulau orice șansă la supraviețuire, căci atacau însăși viața din pântecele mamei. Luptau chiar împotriva destinului pe care nu-l lăsau să se împlinească. Decesele femeilor gravide la naștere precum și îmbolnăvirea copiilor făceau mai multe victime decât războaiele, motiv pentru care demonii feminini, responsabili de aceste atrocități, trebuia să fie alungați cu orice preț. Era cunoscut faptul că demonii luptau între ei pentru supremația asupra

[17] Demonologia creștină, spre exemplu, vorbește despre o ierarhie demonică (*Efeseni,* 6,12), la fel cum există una cerească (cf. Sfântul Dionisie Areopagitul, *Opere complete și scoliile sfântului Maxim Mărturisitorul*, traducere, introducere și note de pr. Dumitru Stăniloae, Ediție îngrijită de Constanța Costea, București, Editura Paideia, 1996, pp. 15-70).

[18] Grimoar este un termen care, începând cu Evul Mediu și până astăzi, face trimitere la lumea magiei. Din francezul „grimoire", cuvântul este o alterare provenită din latină însemnând *gramatica neinteligibilă* (ezoterică) pentru *limba vulgară*. Grimoarul era limba cultă sau limbajul inițiatic al magilor, preoților, filosofilor sau poeților. Un limbaj a cărui oralitate a fost captată de cuvântul scris prin intermediul căruia va fi expus *sistemul* (magic, filosofic etc.). În principiu, este cel care face referire la magia cultă, descriind ca un manual, *dogma* și practica magiei *ceremoniale*.

[19] Pentru cele mai bune clarificări rămâne de consultat studiul pr. lect. dr. Remus Onișor, *Cartea lui Enoh și apocaliptica intertestamentară*, Alba Iulia, Editura Reîntregirea, 2000.

BDD-A25696 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:00 UTC)

diferitelor „segmente de piaţă” ale vieţii umane, motiv pentru care erau evocaţi de oameni spre a oferi protecţie, mai cu seamă că marii zei nu auzeau ruga celor simplii.

Cu toate că este extrem de greu monoteistului din zilele noastre să înţeleagă cum permanent cei mai mulţi dintre oameni îşi găseau protecţie fugind de la un demon la altul, trebuie totuşi să arătăm că aceasta se întâmpla, pe de o parte, pentru că în sine toate cultele religioase permiteau migraţia credincioşilor în funcţie de interesele personale, după cum, pe de altă parte, cultul religios aparţinea claselor sociale bogate capabile să-l şi întreţină. Nu doar migraţia credincioşilor, ci şi relaţiile dintre zei şi demoni, nu erau constante, căci îi citim în mituri făcând alianţe pe care mai apoi le desfăceau, se căsătoreau, „divorţau”, devenind aprigi duşmani. Într-o lume a sacrului cu o astfel de dinamică nu mai miră pe nimeni abandonarea unui zeu în favoarea altuia, ori, în cele mai nefericite cazuri, trecerea de la un demon la altul.

2. Demonul Pazuzu

În demonologia asiro-babiloniană a secolului I î.Hr., Pazuzu este perceput ca un demon deosebit de violent. Un spirit rău, al *vântului fierbinte* din sud-vest, care „lupta” împotriva celor din sud-est, purtător de boală[20]. Conform *Necronimicon*-ului[21], Pazuzu sau Azag-Thoth, cum mai e numit, este prezentat ca un *demon orbit* în marea bătălie cu îngerii. Prin rang, după cădere, devine rege al Haosului. Atunci când e exorcizat, se luptă îndelung cu actantul magic, dovedind o violenţă greu de descris. La fel, se crede că doar un vrăjitor puternic avea curajul să îl cheme. În actul evocării, nu își făcea simțită prezența decât în momentul când îi era cunoscută „pecetea” sau „semnul”, cu rol de nume[22]. De asemenea, arta magică îl prezintă sub formă de statuie protectoare, cred cercetătorii, din bronz sau din alte materiale. Spre exemplu, una din ele, care se găseşte actualmente la Muzeul Luvru din Paris, îl reprezintă cu corp de bărbat, mâini și picioare umane, dar în loc de degete are gheare, poziţia lor fiind evident ofensivă[23], cap de câine, iar la spate, patru aripi de vultur, două ridicate, două coborâte și coadă de scorpion. Dintr-o perspectivă a descrierilor angeologiei biblice, dată fiind poziţia şi numărul aripilor lui Pazuzu, putem specula că, înainte de cădere, el ar fi putut avea funcţia de serafim, cel cu şase aripi. După cădere, unele elemente se antropomorfizează, dovadă că două din aripi s-au „transformat” în mâini. Bustul îi este plin de solzi ce formează o platoşă, semn al caracterului războinic al demonului și al unei primordialități acvatice. Funcţia virilă este reprezentată printr-un penis aflat în erecție, în formă de şarpe. Capul pare uman însă este monstruos transformat. Faţa este deformată, fiind brăzdată de tăieturi adânci. Urechile îi rămân umane, la fel ca ochi injectaţi, deasupra cărora stau sprâncene arcuite nervos. Un nas uman primește în apropierea gurii o formă animalică (de cioc?); gura îi este deschisă într-un rânjet plin de dispreț. Pe cap, părul stă prins într-un coc perforat la mijloc pentru a se putea trece prin el o aţă care agăţa statueta pe

[20] Pe acest demon, „Iov” din Sumer îl descrie ca pe: „demonul-boală învăluitor, care-şi desfăşoară larg aripile sale...” (Samuel Noah Kramer, *op. cit,* p. 289).

[21] Termen general care exprimă un grup de vrăji făcute cu scopul de a obţine dragostea cuiva. Termenul este cunoscut ca o translatare din limba greacă a unuia și mai vechi, cel mai probabil de origine egipteană, *nekros* - *νεκρός* („moarte”), *nomos* - *νόμος* („lege”), *eikon* - *εικών* („imagine”), adică, „icoanele legilor lumii umbrelor” sau „cartea morţilor”. După părerea noastră, *Necronomiconul* este „înaintemergătorul” grimoarelor. *Necronomiconul* se ocupă exclusiv cu invocarea „duhurilor celor decedaţi” sau a demonilor, cu scopul de a sluji de cele mai multe ori în interes propriu actantului uman. Din el credem că derivă termenul de *necromanţie* („cunoașterea tainelor prin chemarea morților”) și *necromant* („cel ce vorbește cu morții”, cf. I *Regi*, 28). Astăzi spiritismul prezintă formula ultimă dar nu neapărat sigură a actului de necromanţie (cf. N. Porsenna, *Apariţiuni şi Fantome materializate*. București, 1946).

[22] Puterea activă a numelor este recunoscută la toate popoarele semite, v.cf. Petru Adrian Danciu, *Teologia numelor divine în Egiptul Antic.* Caransebeș, Editura Dalami, 2005.

[23] Elementele antropomorfe şi cele zoomorfe ale demonilor sunt inspirate din cele ale zeilor. Ei sunt idolii, despre care Sfântul Apostol Pavel spune că sunt „nimic în lume” (I *Corinteni*, 8, 4), chiar dacă iudaismul recunoaște că ele sunt reprezentări ale aparițiilor demonice (cf. I *Paralipomena*, 16, 26; *Psalmul*, 95, 5).

BDD-A25696 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:00 UTC)

post de amuletă[24], la gât sau în alte locuri. Pe spatele amuletei se poate citi o autodescriere: „Eu sunt Pazuzu, fiul lui Hanpa[25], rege al spiritelor rele din aer (a căror violență și viclenie este recunoscută și în creștinism – cf. *Efeseni,* 2, 1-2; 6, 12), care ies ca o furtună din munţi[26], făcând prăpăd"[27]. Origen avea dreptate atunci când spunea că: „a invoca demoni prin aceste imagini şi aceste reprezentări este obiceiul acelora care îşi exprimă astfel îngrijorarea lor. Ei o fac fie pentru a respinge, fie a atrage relele" [28]. Statueta este deci o „casă a demonului", la fel cum idolul este corpul zeului. Irascibilitatea îi putea stopată doar prin invocații ce urmăreau mutarea lui din victima umană în animale[29] ori în alte persoane[30]. Mai degrabă o formulă de transfer, exorcismul reprezenta un pericol chiar şi pentru magul sau preotul templului care rostea incantațiile.

Totuși, Pazuzu juca un rol pozitiv când se împotrivea „vânturilor" sau demonilor de vest. Printre ei și demonul Lamashtu. Împotriva ei, femeile şi copiii purtau amulete cu chipul lui Pazuzu, semn că se poate și mai rău. El era, se pare, singurul care-i putea face față. Unele din figurile talisman descoperite ilustrează acest conflict. Lamashtu, demonul-femelă care fură pruncii din brațele mamelor este pusă pe fugă de Pazuzu care o forțează să coboare în lumea subterană. Astfel de amulete puteau fi văzute în casele babilonienilor, prinse pe mobilierul din dormitor. Se credea că, expuse cu scop preventiv, demonul este pus pe fugă la simpla lor vedere. O abordare asemănătoare o găsim la români în cazul demonului Avestița.

De ambele margini, placa este ținută de ghearele demonului Pazuzu, al cărui cap este vizibil deasupra. Prezența chipului demonic este garantul formulei de exorcizare. Din analiza amuletei se desprind patru etape ale exorcismului. În primul registru, bolnavul se pune sub

---

[24] Amuleta este un obiect mic, atârnat de gât sau de o altă parte a corpului considerat a fi purtătorul unei puternice încărcături magice. Cuvântul „este de origine latină (*amuletum* – „obiect mic ce fereşte de rele"=, dar obiceiul de a purta asemenea obiecte datează din preistorie, ele fiind nelipsite din ornamentica triburilor primitive" (Ivan Evseev, *Enciclopedia semnelor şi simbolurilor culturale*, Timişoara, Editura Amarcord, 1999, p. 36). Dacă amuletele sunt de obicei obiecte, talismanele pot fi texte scrise pe hârtie sau pe alte suporturi materiale (ex. „Talismanul Maicii Domnului", o mică broşură utilizată ca talisman şi considerată eretică în religia creştină). Pentru că se bucură de aceeaşi uzanţă magică, cei doi termeni, nu de puține ori, sunt considerați sinonimi. Cât despre talismane, Eliphas Lévi spunea că: „studiul talismanelor şi al pentacolelor este una din cele mai curioase ramuri ale magiei și se leagă de numismatica istorică" (*Dogma şi Ritualul Înaltei Magii. Dogma,* traducere de Maria Ivănescu, Bucureşti, Editura Antet, 1996, p. 194).

[25] Mai este cunoscut sub numele de Hanbi. Credinţele populare îl identifică cu Satan, fratele arhanghelului Mihail.

[26] Munţii erau consideraţi locuinţa zeilor, dar şi lăcaş de refugiu pentru demoni, la fel ca orice alt loc pustiu. Pentru că era un demon puternic, Pazuzu era la fel de înfricoşător ca un zeu. Locuirea pe munte îi indică puterea, Pazuzu stând în apropierea zeilor. Chiar dacă babilonienii asociau muntele Ziguratului, ei excludem un cult dedicat lui Pazuzu, cu toate că nu excludem un cult adresat lui Hampa pe anumite înălţimi muntoase. La rândul ei, furtuna reprezintă, după cum afirma Hiebert, „puterea absolută care putea acţiona atât în mod dușmănos cât şi în mod binefăcător" (apud. Silviu Tatu, *op. cit.*, p. 140). Chiar şi YHWH se manifestă prin intermediul furtunii (*Ibidem*).

[27] Walter Krauss, *Civilizaţia asiro-babiloniană*, traducere şi note de Constantin Ionescu Boeru, Bucureşti, Editura Prietenii Cărţii, 1996, p. 138.

[28] Origen, „Omilii la cartea Ieşirii", VIII, 3, în *Scrieri alese,* partea I-a, col. „Părinți și Scriitori Bisericești", vol. VI, Studiu introductiv şi note de pr. prof. Teodor Bodogae, Bucureşti, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1981, p. 85.

[29] Transferul demonilor din posedat în obiecte sau în animale era o practică de exorcizate des utilizată la semiţi (şi nu numai). Un exemplu elocvent în acest sens este episodul din ţinutul Gadarenilor când demonii îi cer lui Iisus să nu îi trimită în iad, ci în porci, Acesta ascultându-le ruga. Demonii părăsesc posedatul şi intră în animale (cf. *Marcu,* 5, 10-13). Credem că, printr-o astfel de practică, intenţia exorciștilor a fost aceea de a oferi o variantă compensatorie diavolilor, sau „o jertfă", la fel ca în cazul „ţapului ispăşitor" când răul transferat în animal, rămâne la demonul Azazel (René Girard, *Ţapul ispăşitor,* traducere din limba franceză şi note de Theodor Rogin, Bucureşti, Editura Nemira, 2000). Păcatele şi deci vina omului sunt trecute într-o victimă animală vehicul care, prin jertfa proprie, le transportă în lumea umbrelor.

[30] Există situaţii în care demonii, ieşind din bolnav, intră prin atingere într-un alt om, (cf. *Filocalia,* vol. XII, Traducere din greceşte, introducere şi note de pr. prof. dr. Dumitru Stăniloae, Bucureşti, Editura Harisma, 1991, p. 18) sau chiar în preot (cf. pr. Monahul Teognost, *Taina Sfântului Maslu. Taina tămăduirii sufletului şi trupului,* f.l., f.ed., 2002, p. 116).

BDD-A25696 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:00 UTC)

protecţia unor divinităţi superioare. În al doilea registru, procesiunea demonilor îi cere lui Lamashtu să se întoarcă în infern, locuința ei. În cel de-al treilea, bolnavul îşi ridică mâinile la cer, iar de fiecare parte a patului său, doi preoţi magi execută un ritual de exorcizare cu scopul alungării demonului din corpul bolnavului. Evenimentele din registrul doi și trei se petrec în același timp. În ultimul registru, Lamashtu e prezentat pe un măgar[31], ce stă într-o barcă[32] îndepărtându-se pe apă (mare)[33]. Ea ţine în fiecare mână câte un şarpe[34], în timp ce doi câini[35] sug la sânii săi. În faţă, levitând în eter, se deplasează merindele care i s-au adus ca jertfă[36]. Ele vor fi „consumate” pe tot drumul până la intrarea în infern. În lateral-spate, pe mal, o „însoţeşte” cu amenințări Pazuzu, soţul ei. El se asigură că soția îi va ajunge cu bine la destinație.

Pentru că astfel de plachete nu puteau fi purtate de copii sau de femeile însărcinate, s-a apelat la un sistem mult mai simplu de a-l alunga pe demonul Lamashtu. Au fost fabricate și purtate ca amuletă capul înfiorător al acestui demon de către toți cei care se considerau vizați de Lamashtu. De asemenea, ele erau agățate la patul copilului sau al femeii însărcinate.

Un alt tip de amuletă este masca. S-a păstrat reprezentarea plastică a unei fețe humanoide, ridată, cu barbă care-şi arată colţii, reprezentându-l pe Pazuzu. Masca găsită într-un mormânt a fost turnată în bronz și a fost achiziţionată de arheologul Claudius James Rich (1786-1821). El a reuşit să identifice cu succes ruinele Babilonului în anul 1811. Rich o descrie ca pe un ornament mic din bronz aşezat alături de un schelet într-un sicriu, la Mujelibe' (un cartier al cetăţii-capitală). S-a sugerat că piesa fost refolosită în antichitate în scop ritualic, chiar dacă săpăturile mai noi în această parte a Babilonului au dovedit că mormintele sunt de dată mai recentă. Rolul măştii era cu siguranţă unul ritualic. Ea înmagazinează o puternică forţă de natură magică[37] energia vitală sau numele demonului reprezentat şi care poate fi oferită „cu împrumut” actantului care o purta. Este deci posibil ca cei care utilizau magia şi îl chemau pe Pazuzu să fi aparţinut unui „clan” de preoți exorciști. Este evident că Pazuzu nu putea fi evocat decât de bărbaţi instruiți în tainele magiei ceremoniale. E de presupus că întreg arsenalul de obiecte magice nu era înstrăinat. Masca îl ocrotește pe defunct în infern, la întâlnirea cu Lamashtu. Mai mult decât atât, defunctul va participa alături de Pazuzu în lupta împotriva demonilor rivali de

[31] La popoarele semite, măgarul servea „ca animal de călărie fie divinităţilor, fie defuncţilor pe lumea cealaltă. Aşa era *măgarul roşcat*, creatură cvasi-monstruoasă de care morţii se temeau în tărâmul de dincolo... Biblia îl trece printre făpturile impure în Egipt, el devine atribut al lui Seth, asimilat în epoca Regatului târziu cu duhul răului” (Jean-Paul Clebert, *Bestiar fabulos. Dicţionar de simboluri animaliere,* Traducere din limba franceză de Rodica Maria Valter şi Radu Valter, Bucureşti, Editura Artemis & Cavallioti, 1995, p. 183-185). În cazul nostru, el este „obiectul” prin intermediul căruia se face transferul demonului din posedat în iad.

[32] Vehicul întâlnit şi în mitologia egipteană sau greacă, cu acelaşi rol, de a transporta zeităţile, demonii precum şi sufletele morţilor în lumea umbrelor. Important este că el anulează libertatea de acţiune celor aflaţi la bord, protejându-i în acelaşi timp de apele haosului. Ambarcaţiunea oferă o direcţie liniară, cu o singură oprire, semn al supremaţiei coordonatelor spaţiale într-o lume, în care dezordinea este stăpână.

[33] În tăbliţele care prezintă „Povestea unui amărât”, apare o descriere asemănătoare cu cea din talismanul nostru. Aici, demonul Labartu, cel care provoacă febra, este exorcizat din corpul bolnavului. Demonul este „târât în jos”, iar „în valurile mării el cufundă fierbinţeala febrei” (*** *Gândirea asiro-babiloniană în texte*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1975, p. 275), semn că apele primordiale consumă tot, chiar și pe demoni.

[34] După Jean-Paul Clebert, „şarpele este înainte de toate răpitorul nemuririi” (*op. cit.,* p. 270). Pentru noi, şerpii expuși sunt armele demonului. Prin intermediul lor, „fluidul” demonic pătrunde în corp, producând dezordinea ce-i permite mai apoi demonului să-l posede.

[35] Cu privire la rolul câinelui în riturile de trecere, Clebert afirmă: „de îndată ce defunctul a trecut pragul morţii, el încetează a mai fi pradă câinelui, pentru a deveni, dimpotrivă prietenul lui” (*ibidem*, p. 76). La fel, în cazul nostru, câinii au un rol pedepsitor. Ei au un rol pedepsitor, căci o „secătuiesc” de putere pe tot parcursul drumului infernal, până la intrarea în infern. Uneori apar la sânii ei nu doi câini, ci un porc şi un câine.

[36] Dacă privim cu atenţie tableta, vedem braţul stâng precum și labele picioarelor unui om, semn că nu erau excluse şi jertfele umane. De asemenea, pe lângă bucăţile de carne, distingem copita unui animal, despre care nu putem decât bănui că este a unui măgar sau al altui animal considerat impur.

[37] Prin intermediul măștii, actantul devine zeul sau, de ce nu, demonul încarnat care se opune forţelor spirituale opuse ritului. Acesta este şi motivul pentru care Evseev susţine că „masca conţine o putere magică împotriva răului, dar produce groază celor din jur, impunându-le voința purtătorului ei” (*op. cit.,* p. 273).

BDD-A25696 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:00 UTC)

fiecare dată când numele demonului va fi chemat. Convertirea numelor umane în demonice nu este un fenomen nou. Îl vom reîntâlni peste milenii și în România. Menţionăm că o situaţie asemănătoare este identificată şi în cazul demonului femelă, Avestiţa, cea cu multe nume. Ele nu sunt demonice ci umane, porecle chiar, situație ce ne indică faptul că cele mai loiale dintre vrăjitoarele slujitoare, după moarte, sau poate chiar din timpul vieţii au fost „înfiate" ori s-au identificat cu demonul femelă. La urma urmelor, demonii care au la activ o „carieră" nu sunt alţii decât cei cărora li s-a adus continuu cult de adoraţie, fapt care implică ideea de comunitate. Avem de-a face deci cu o „tradiţie demonolatră", despre care avem puţine date, dar totuși suficiente pentru a-i constata existenţa. Cu siguranţă că viitoarele cercetări din domeniul demonologiei vor pune în lumină acest aspect deosebit de important. El va revela continuitatea unei tradiţii secrete, care a străbătut nu doar spații, ci și religii. Trebuie să ne reamintim că scenariul post mortem al episodului întâlnirii sufletului cu demonii este întâlnit în toate religiile lumii. Dacă defunctul cunoştea (înțelegea) numele de forţă ale ființelor infernale, nu de puține ori păzitoare ale pragurilor, reușea să evite damnarea eternă. Astfel, nu ne miră că defunctul purta masca unui demon, pentru el, cu rol de zeu protector.

3. Demonul feminizat Lamashtu

Lamashtu sau Lamaştu este recunoscut ca cel mai feroce demon feminin akkadian. Ea este distrugătoarea lăuzei şi pricinuitor al tuturor bolilor sugarului. Lamashtu îi corespunde sumerienei Dimme[38]. O putem cataloga drept un demon de categoria „A", adică duşman declarat al principiului vieţii. Din punctul de vedere al istoriei demonologiei, Lamashtu este prototipul tuturor demonilor-femelă cunoscuţi în practica magică. Nu este de mirare că amintirea sa a fost transmisă de-a lungul timpului și proiectată asupra altor ființe demonice din diferite sisteme religioase. Originea-i divină este recunoscută în textele babiloniene de vrăji. Aici „este descrisă ca fiica viguroasă a zeului Anu"[39]. În comparație cu Pazuzu, soțul ei, Lamashtu descinde dintr-o sorginte cerească. Ea este fiica lui Anu[40], o divinitate superioară lui Hanpa, tatăl lui Pazuzu. Practic, Lamashtu era *mâna dreaptă* a zeului Cerului, ocupând un loc important în ierarhia cerească, cât timp a fost zeiță. Interesant este că acest element al puterii nu se pierde. La rândul ei, Avestița, o „prelungire" în demonologia populară românească a demonului Lamashtu, este considerată „aripa dreaptă" a Satanei. Avem astfel două familii, una divină, reprezentată prin Anu şi fiica sa Lamashtu, şi una demonică, Hanpa şi fiul său Pazuzu. Cumva, Lamashtu a părăsit lumea zeilor de bună voie sau răpită. A acceptat însă de bună voie căsătoria cu Pazuzu, rămânând captivă sferei demonice. Nu știm cauza sterilității ei - probabil pedeapsa divină o va împiedica să procreeze, ori poate diferența dintre speciile spirituale. Frustrată și plină de ură, se întoarce împotriva oamenilor, protejații lui Anu.

[38] După Manfred Lurker, Dimme este demonul „feminin sumerian al febrei puerperale şi al bolilor sugarilor, numită adesea „fiica lui An" (*Lexicon de zei şi demoni*, traducere din limba română de Adela Moţoc, Bucureşti, Editura Enciclopedică, 1999, p. 86).

[39] M. Lurker, *op. cit.,* p. 185.

[40] Anu era considerat stăpânul cerului în mitologia asiro-babiloniană, având în acelaşi timp şi toată puterea pe Pământ. Locuia în *empireu* (sfera cerească cea mai îndepărtată de Pământ, locuinţă a divinităţilor superioare), loc unde îi primea pe ceilalţi zei la sfat. În mitologia akkadiană, este zeul suprem şi iniţiator al antropogenezei. În variantă hurrită, el este prezentat ca zeu tânăr şi creator al vânturilor, uzurpând tronul tatălui său, Alalu. Este muşcat de fiul său, Kumarbi, care îi ia toată puterea. După acest eveniment nefericit, el se retrage definitiv în adâncul cerului, devenind *deus otiosus*. Deşi este socotit tatăl tuturor zeilor, Anu îşi are originea dintr-o pereche mai veche, Anşar (simboliza totalitatea lucrurilor cereşti) şi Kaşir (simboliza totalitatea lucrurilor pământeşti). La rândul lor, cei doi provin dintr-o pereche şi mai veche: Lahmu şi Lahamu. Abia aceştia din urmă ies dintr-o pereche iniţială: Apsu (apa care înconjură pământul) şi Tiamat (marea propriu-zisă). Împreună cu Enlil şi Ea, Anu a format prima triadă a panteonului babilonian. Iar cu zeiţa Ishtar, au fost protectorii cetăţilor Uruk şi Erech.

BDD-A25696 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:00 UTC)

În aproape toate reprezentările plastice care au ajuns la noi, este înfățișată la fel, cu sânii dezgoliţi, la care sug fie doi câini, fie un câine şi un porc[41]. O vedem ținând În mâini fie pieptenele (semn că nu îi scapă nimic) şi vârtelniţa (prin intermediul căreia controlează „cursul" vieții), fie doi şerpi sau unul singur rupt în două[42]. Mircea Eliade observă pe bună dreptate complexitatea elementelor animaliere. Bogăția bestiarului ce o compune trimite la tot atâtea simboluri, care, interconectate, îi relevă personalitatea: „are dinţi de măgar, un membru de panteră, urlă ca un leopard, ţine şerpii în mâini, pieptul îi este muşcat de un câine şi de un porc, etc"[43]. O găsim adesea reprezentată având „cap de leoaică şi corp de măgar[44]; iar mâinile ei sunt un năvod"[45].

Același lucru se poate afirma și despre semnele prin care este identificată posesiunea cu demonul Lamshtu. Victima primește un puternic miros străin, de ţap[46]; copilul „urlă ca un câine[47], miroase ca un vultur, ca un corb, ca un peşte, etc."[48] Mai mult decât atât, avem de-a face cu un *vampir* care „suge sângele animalelor si oamenilor, dar mai cu seamă al copiilor mici"[49]. Tot ea este cea care forţează mamele să-i predea copiii, cu a căror vitalitate (sânge) își hrănește ființa veșnic înfometată. Este un demon al bolii în general, ca mulţi alţii[50], şi al uciderii

[41] Rolul impur al celor două animale e preluat și de evrei și poate nu degeaba Hristos le amintește împreună atunci când vorbeşte despre cele sfinte, care nu trebuie amestecate cu cele spurcate: „Nu daţi cele sfinte câinilor, nici nu aruncaţi mărgăritarele voastre înaintea porcilor, ca nu cumva să le calce în picioare şi, întorcându-se să vă sfâşie pe voi" (*Matei*, 7, 6).

[42] Este posibil ca acest gen de reprezentare să însemne ruperea blestemului și desființarea puterii lui Lamashtu. Partea finală a șarpelui are coadă de pește, existență abisală, anti-existențială.

[43] Mircea Eliade, „Demonologie indiană şi o legendă românească", în *Revista Fundaţiilor Regale*, nr. 12, 1937, p. 210. Şi în textul indian *Astāngahrdaya*, „simptomatologia posedărilor păstrează, într-o formă alterată, elemente animaliere" (*ibidem*).

[44] Asinul, animal cvasi-ambivalent, despre care am mai vorbit, era socotit în întreaga lume semită drept un reprezentant al răului. Egiptenii erau convinși că în lumea de dincolo existau „nenumăraţi demoni cu cap de asin, paznici ai uşilor către tărâmul subpământean" (dr. ing. Mitică Georgescu, dr. George Constantin Georgescu, *Mitologie zoocinegetică. Obiceiuri, credinţe, superstiţii*, Pitești, Editura Paralela 45, 2002, p. 20). Atunci când Iisus Hristos a intrat în Ierusalim pe o *asină* (*Matei*, 21, 1-7), a arătat că este cel care a supus toate duhurile potrivnice (v. cf. *Marcu*, 11, 4-7, comp. cu Walter-Jorg Langbein, *Lexiconul erorilor biblice*, traducere din limba germană de Silviu Dancu, Pitești, Editura Paralela 45, 2005, pp. 185-188).

[45] M. Lurker, *op. cit.* Origen, scriitor creștin al secolului III, face o trimitere la *năvodul îngerilor* în care sunt prinși cei răi (Origen, „Din comentariul la Evanghelia după Matei", XIII, în *Scrieri alese*, partea a II-a, col. „Părinți și Scriitori Bisericești", vol. VII, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1982, p. 34). În ambele situații, năvodul este o unealtă a simbolismului acvatic, o armă nevăzută sigură și selectivă.

[46] Mirosurile urâte sunt semne ale prezenței demonilor. Mai cu seamă atunci când apar sau când pleacă, demonii lasă în urmă un miros pestilenţial. Tipurile de mirosuri pot indica faze ale posesiunii sau chiar mai multe prezențe demonice. La rândul ei, patrologia amintește numeroase întâmplări în care mirosurile urâte sunt simţite de părinţii pustiei, fie în viziuni, fie aievea (cf. Ioan Moshu, *Limonarul sau livada duhovnicească*, traducere şi comentarii de pr. prof. dr. Teodor Bodogae şi Dumitru Fecioru, Alba Iulia, 1991, p. 39). Mirosurile (cf. *Tobit*, 6, 17) sau miresmele bune, ca tămâia (cf. *Apocalipsa*, 8, 4), mirul (*Ioan*, 12, 3) sau untdelemnul (menţionat încă din secolul V în cultul creștin, cf. pr. monahul Teognost, *op. cit.*, p. 255), aveau rolul de a exorciza de prezenţele demonice atât trupuri, lucruri cât şi spațiile domestice unde oamenii locuiau. De altfel tehnica magică a aromo-terapiei deține un rol esențial în practica exorcismului.

[47] Adesea demonizaţii scot sunete non-umane, asemănătoare cu ale animalelor. Pentru exorcist este un semn al prezenţei demonului în corpul victimei. Sunetele țin de un limbaj specific, amănunt asupra căruia nu vom insista. Astăzi se face diferența între boală și posesiunea diabolică, cu toate că discuțiile rămân mereu aprinse când e vorba de cea din urmă. Pentru o mai bună lămurire, pot fi recomandate două lucrări recente atât din perspectivă catolică: Tracy Wilkhinson, *Exorciştii Vaticanului. Alungarea diavolului în secolul XXI*, Traducere din limba engleză de Gabriela Martina. București, Editura House of Guides, 2007) și ortodoxă, prin Ieromonah Savatie Baștovoi, *Pentru cine bat clopotele la Tanacu?*, București, Editura Cathisma, 2007).

[48] Mircea Eliade, *art. cit.*

[49] Constantin Daniel, *Civilizaţia asiro-babiloniană*, Bucureşti, Editura Sport-Turism, 1981, p. 270. Originea din perspectivă demonologică a *vampirismului* nu o vom găsi în România, ci în Babilon.

[50] Demonii bolii aveau numele general de *alu*: „(Demonul bolii) *alu* s-a îmbrăcat în corpul meu ca şi cu o haină" (*Gândirea...*, p. 272).

BDD-A25696 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:00 UTC)

copiilor în special. Iată cum îi descrie Constantin Daniel acţiunea: „...acest demon, după ce iese din stufăriş, se aşează pe capul femeilor ce au copii mici şi le cere să îi încredinţeze lui copiii spre a-i alăpta, dar în realitate spre a-i ucide. Căci sângele de om este hrană care îl satură pe el”[51]. Lamashtu apare aici ca un *elemental* al apei[52], care preferă uneori să ucidă prin înecare atunci când mamele îşi scaldă copiii (îi încredinţează apei). În toate credinţele populare, înecul este pus pe seama demonilor apei, care apar sub înfățișare feminină „furând minţile” când se aşează pe capul victimei[53] ce moare înecată.

Cât privește exorcizarea demonului mesopotamian, Constantin Daniel ne amintește de existența a trei tăblițe redactate în neo-akkadiană, unde găsim descrise metodele prin intermediul cărora ea poate fi alungată. Pe lângă exorcismele în care apare Pazuzu în rol de „demon protector”, în afară de descântece, găsim „tot soiul de substanțe cu efecte pur medicale: plante, pietre, dar mai cu seamă piatra ittamir care împiedică avorturile, apoi părţi din animalele impure ca porcul şi măgarul, alifii cu asfalt, pământul, grăsime de porc, peşte şi plante”[54].

Cuplul demonic Pazuzu – Lamashtu este departe de orice comparație cu cel format între Șechinah și YHWH[55], aceasta pentru că primul este o formulă duală nonconformistă, în care se acceptă conflictul dintre principii (masculin/ feminin), paradoxal susținută de „nepotriviri de caracter” și animată de o continuă discordie, o umbră a iubirii dintre zei. Acest cuplu demonic este mai degrabă prototipul relațiilor neconforme Adam – Lilith sau, de ce nu, Arhanghelul Mihail – Avestița.

BIBLIOGRAPHY

Baba, Teodor, *Profetul Zaharia. Personalitatea şi opera. Valoarea teologică a mesajului său profetic*, Arad, Editura Universităţii „Aurel Vlaicu”, 2008

Baştovoi, Ieromonah Savatie, *Pentru cine bat clopotele la Tanacu?*, Bucureşti, Editura Cathisma, 2007

Chiril al Alexandriei, Sfântul, *Comentariu la Sfânta Evanghelie de la Luca*, traducere din limba franceză de diacon Gheorghe Băbuţ, Editura Mănăstirii „Portăriţa”, 1998

[51] C. Daniel, *op. cit.*

[52] În accepţia comună a demonologilor, spiritele elementale ale apei se numesc: *ondine, naiade* sau *nimfe*. Ele „populează regatul apelor şi bântuie râurile şi izvoarele şi uneori pe cei adormiţi lângă ele, furându-le inima şi sufletul” (Christian şi Miriam Dikol, *Înalta divinaţie. Între magie şi vrăjitorie*, Bucureşti, Editura Antet, f.a., p. 59).

[53] Din perspectivă demonologică, se poate sugera că expresia face trimitere la o posesiune nu a corpului, ci a unei părţi din el. Supus unei presiuni demonice, omul nu mai gândeşte lucid şi nu mai deosebeşte binele de rău. Lipsa spiritualităţii îl va face deci să acţioneze contrar voinţei lui. Este ceea ce se subliniază foarte interesant la *Herma* (*** *Păstorul lui Herma,* Traducerea textului şi îngrijire ediţie de Monica Medeleanu, Bucureşti, Editura Herald, 2007, p. 80-82) unde se vorbeşte despre *îngerul păcatului,* care atunci când afectează *inima* omului îndeplineşte răul numaidecât fără ca voinţa lui să aibă vreo putere. Este posesiunea celor „căldicei” (cf. *Apocalipsa*, 3, 15), oameni care nu sunt neapărat buni, precum nu sunt neapărat răi. De cele mai multe ori, posesiunea este temporară, victima umană, dacă supravieţuieşte, nu va putea să răspundă pentru faptele sale. E ceea ce se numeşte „pierderea temporară a cunoştinţei”, chiar dacă omul este în stare de veghe. Somnambulismul este, conform credinţelor magice populare, şi el un fenomen de posesiune temporară produs de spiritele rele. Desigur, în cazurile grave de posesiune, omul nu mai poate fi responsabil de acţiunile sale, aşa cum declară însuşi demonul dintr-un posedat: „Are minţile legate. Aşa am făcut... I-am legat minţile...” (Monahul Teognost, *op. cit.,* p. 96).

[54] C. Daniel, *op. cit.* Iar în continuare arată: „Toate aceste mijloace terapeutice se aplică pe locurile bolnave în cantităţi suficiente şi sunt legate cu nişte şnururi anume. Ca mijloc de calmare şi de potolire a durerii se dădea în dar un prâznel de fus rupt, sau un fus rupt” (*ibidem*).

[55] Cf. Gershom Scholem, cap. „Șehina; momentul feminin pasiv al divinității”, în *Despre chipul mistic al divinităţii. Studii privitoare la conceptele fundamentale ale Cabalei*,Traducere din germană de Viorica Nişcov, Bucureşti, Editura Hasefer, 2001, pp. 120-171 şi la Gershom Scholem, *Cabala şi simbolistica ei,* Traducere din germană de Nora Iuga, Bucureşti, Editura Humanitas, 1996, pp. 114-124. Despre potenţialitatea demonică a lui Șechinah v. cf. Moshe Idel, *Cabala şi Eros,* traducere de Cătălin Patrosie, Bucureşti, Editura Hasefer, 2004, p. 270.

BDD-A25696 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:00 UTC)

Clebert, Jean-Paul, *Bestiar fabulos. Dicţionar de simboluri animaliere.* traducere din limba franceză de Rodica Maria Valter şi Radu Valter, Bucureşti, Editura Artemis & Cavallioti, 1995

Daniel, Constantin, *Civilizaţia asiro-babiloniană*, Bucureşti, Editura Sport-Turism, 1981

Dikol, Christian, Miriam Dikol, *Înalta divinaţie. Între magie şi vrăjitorie*, Bucureşti, Editura Antet, f.a.

Dionisie Areopagitul, Sfântul, *Opere complete şi scoliile sfântului Maxim Mărturisitorul*. Traducere, introducere şi note de pr.Dumitru Stăniloae. Ediţie îngrijită de Constanţa Costea. Bucureşti, Editura Paideia, 1996

Eliade, Mircea, „Demonologie indiană şi o legendă românească", în *Revista Fundaţiilor Regale*, nr. 12, 1937

Evseev, Ivan, *Enciclopedia semnelor şi simbolurilor culturale*, Timişoara, Editura Amarcord, 1999

*** *Filocalia*, vol. XII, Traducere din greceşte, introducere şi note de pr.prof.dr. Dumitru Stăniloae, Bucureşti, Editura Harisma, 1991

Girard, René, *Ţapul ispăşitor,* Traducere din limba franceză şi note de Theodor Rogin, Bucureşti, Editura Nemira, 2000

*** *Gândirea asiro-babiloniană în texte*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1975

Georgescu, dr.ing. Mitică, dr. George Constantin Georgescu, *Mitologie zoocinegetică. Obiceiuri, credinţe, superstiţii*, Editura Paralela 45, Piteşti, 2002

Idel, Moshe, *Cabala şi Eros.* Traducere de Cătălin Patrosie. Bucureşti, Editura Hasefer, 2004

Kramer, Samuel Noah, *Istoria începe la Sumer,* Traducere de Cornel Sabin, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1962

Krauss, Walter *Civilizaţia asiro-babiloniană*, Traducere şi note de Constantin Ionescu Boeru, Bucureşti, Editura Prietenii Cărţii, 1996

Langbein, Walter-Jorg, *Lexiconul erorilor biblice*, Traducere din limba germană de Silviu Dancu, Pitești, Editura Paralela 45, 2005

Lévi, Eliphas, *Dogma şi Ritualul Înaltei Magii. Dogma*, Traducere de Maria Ivănescu, Bucureşti, Editura Antet, 1996

Lipin, L., A. Belov, *Cărţile de lut*, Sub îngrijirea ştiinţifică, cu o prefaţă de V.V. Struve, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1960

Lurker, Manfred, *Lexicon de zei şi demoni*. Traducere din limba română de Adela Moţoc. Bucureşti, Editura Enciclopedică, 1999

Moshu, Ioan, *Limonarul sau livada duhovnicească*, Traducere şi comentarii de pr.prof.dr. Teodor Bodogae şi Dumitru Fecioru, Alba Iulia, 1991

Onişor, pr.lect.dr. Remus, *Cartea lui Enoh şi apocaliptica intertestamentară*, Alba Iulia, Editura Reîntregirea, 2000

Origen, *Scrieri alese,* partea I-a, col. „Părinți și Scriitori Bisericești", vol. VI, Studiu introductiv şi note de pr.prof. Teodor Bodogae, Bucureşti, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1981

Origen, *Scrieri alese,* partea a II-a, col. „Părinți și Scriitori Bisericești", vol.VII, Bucureşti, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1982

*** *Păstorul lui Herma,* Traducerea textului şi îngrijire ediţie de Monica Medeleanu, Bucureşti, Editura Herald, 2007

Danciu, Petru Adrian, *Teologia numelor divine în Egiptul Antic,* Caransebeş, Editura Dalami, 2005

Porsenna, N. *Aparițiuni şi Fantome materializate*, Bucureşti, 1946

Randles, Jenny, Peter Hough în *Combustia spontană*, Traducere de Daniela Darie-Truţa, Târgovişte, Editura Domino, 1997

BDD-A25696 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:00 UTC)

Scholem, Gershom, *Cabala şi simbolistica ei*, Traducere din germană de Norga Iuga, Bucureşti, Editura Humanitas, 1996

Scholem, Gershom, *Despre chipul mistic al divinităţii. Studii privitoare la conceptele fundamentale ale Cabalei*, Traducere din germană de Viorica Nişcov, Bucureşti, Editura Hasefer, 2001

Stăniloae, pr.prof.dr. Dumitru, *Teologia dogmatică ortodoxă,* vol. I, Ediția a II-a. Bucureşti, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1996

Tatu, Silviu, *Profetismul israelit în documentele biblice. Între fals şi autentic*. Ediţia a II-a revizuită. Oradea, Editura Casa Cărţii, 2008

Teognost, pr. Monahul, *Taina Sfântului Maslu. Taina tămăduirii sufletului şi trupului,* f.l., 2002

Wilkhinson, Tracy, *Exorciştii Vaticanului. Alungarea diavolului în secolul XXI*, Traducere din limba engleză de Gabriela Martina, Bucureşti, Editura House of Guides, 2007

BDD-A25696 © 2017 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:00 UTC)